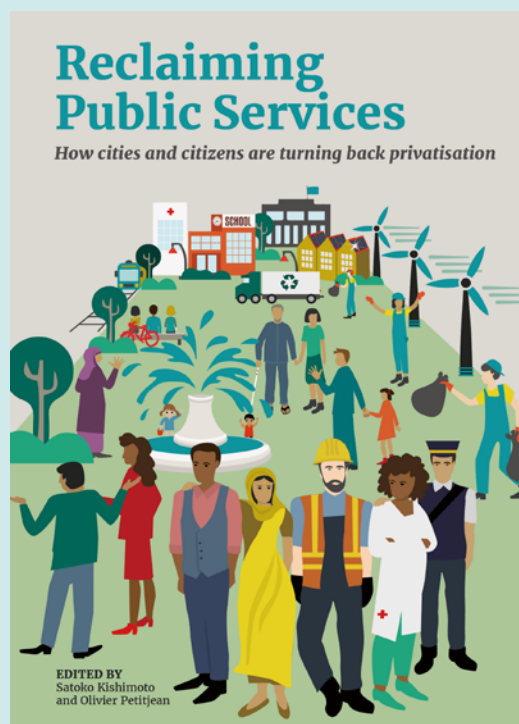

Για να ανακτήσουμε τις δημόσιες υπηρεσίες

Πώς πόλεις και πολίτες αναιρούν τις ιδιωτικοποιήσεις

Γιατί οι άνθρωποι σε όλο τον κόσμο διεκδικούν ξανά τις βασικές υπηρεσίες από τις ιδιωτικές εταιρείες για να τις επαναφέρουν στη δημόσια σφαίρα; Πίσω από τις πρωτοβουλίες επαναφοράς σε δημόσιο έλεγχο υπάρχουν πολλά κίνητρα: η προσπάθεια να μπει τέλος στις καταχρήσεις ή τις παραβιάσεις της εργατικής νομοθεσίας από τον ιδιωτικό τομέα· η επιθυμία ανάκτησης του ελέγχου της τοπικής οικονομίας και των τοπικών πόρων· η επιθυμία να παρέχονται οικονομικά προσιτές υπηρεσίες· ή η πρόθεση να εφαρμοστούν φιλόδοξες στρατηγικές, για παράδειγμα σχετικά με την ενεργειακή μετάβαση ή το περιβάλλον.

Τα τελευταία χρόνια έχουν υπάρξει παγκοσμίως τουλάχιστον 835 περιπτώσεις επαναφοράς υπηρεσιών σε δημόσιο έλεγχο, οι οποίες αφορούσαν περισσότερες από 1600 πόλεις σε 45 χώρες. Η «(επανα)δημοτικοποίηση»¹ πραγματοποιείται σε μικρές πόλεις και πρωτεύουσες σε όλο τον κόσμο, ακολουθώντας διαφορετικά μοντέλα δημόσιας ιδιοκτησίας και διαφορετικά επίπεδα εμπλοκής πολιτών και εργαζόμενων. Εντούτοις, από την ποικιλία αυτή αναδύεται μια ενιαία εικόνα: είναι εφικτό να ανακτήσουμε ή να οικοδομήσουμε αποτελεσματικές, δημοκρατικές και φτηνές δημόσιες υπηρεσίες. Η διαρκής επιδείνωση της ποιότητας των υπηρεσιών και η διαρκής αύξηση των τιμών τους δεν είναι κάτι αναπόφευκτο. Ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι και δήμοι βάζουν τέλος στο κεφάλαιο της ιδιωτικοποίησης και επαναφέρουν τις βασικές υπηρεσίες σε δημόσιο έλεγχο.

Στην παρακάτω ηλεκτρονική διεύθυνση μπορείτε να βρείτε το βιβλίο στο οποίο εμπεριέχεται το σύνολο της μελέτης

www.tni.org/reclaiming-public-services

10 Ιστορίες επαναφοράς σε δημόσιο έλεγχο

1 Όσλο, Νορβηγία

Από τις παραβιάσεις εργασιακών δικαιωμάτων σε καλύτερες δουλειές με οφέλη για τους εργαζόμενους στην καθαριότητα

Το 2017, ο δήμος του Όσλο κατάφερε να επαναφέρει στα χέρια του δημοσίου τις υπηρεσίες αποκομιδής απορριμμάτων, μετά από 20 χρόνια αναθέσεων μέσω διαγωνισμών. Η Veireno, ο τελευταίος ιδιωτικός πάροχος, έγινε σύντομα σύμβολο όσων μπορούν να πάνε στραβά με τις αναθέσεις. Από τον Οκτώβριο του 2016 –όταν η Veireno κέρδισε τον μειοδοτικό διαγωνισμό– μέχρι το Φεβρουάριο του 2017 ο δήμος δέχτηκε δεκάδες χιλιάδες καταγγελίες από πολίτες των οποίων τα απορρίμματα δεν συλλέγονταν. Η νορβηγική Επιθεώρηση Εργασίας έκανε έλεγχο στην εταιρεία και διαπίστωσε ότι ορισμένοι εργαζόμενοι δούλευαν μέχρι και 90 ώρες την εβδομάδα. Το χαμηλό κόστος των υπηρεσιών αποκομιδής απορριμμάτων της Veireno εξασφαλιζόταν προφανώς εις βάρος των εργασιακών συνθηκών. Την 1η Ιανουαρίου 2017 η εταιρεία έκανε αίτηση για πτώχευση, καταφέροντας έτσι να απαλλαγεί από όλες τις υποχρεώσεις της, συμπεριλαμβανομένων των αποζημιώσεων των υπαλλήλων της. Το Φεβρουάριο του 2017, ο δήμος του Όσλο επαναδημοτικοποίησε τη συλλογή απορριμμάτων, πήρε στην κυριότητα του τους υλικούς πόρους της Veireno και προσέλαβε τα 170 άτομα που ήταν στο προσωπικό της. Η εξαγορά αναμένεται να είναι ακριβή, καθώς αρκετοί από τους υπαλλήλους μερικής απασχόλησης της ιδιωτικής εταιρείας θα εργάζονται τώρα με πλήρη απασχόληση για το δήμο, με τα ανάλογα μισθολογικά και συνταξιοδοτικά δικαιώματα.

2 Δελχί, Ινδία

Δημόσια φροντίδα υγείας, ο πιο σύντομος δρόμος για την παγκόσμια βασική φροντίδα υγείας

Το 2015, η κυβέρνηση του νεοεκλεγέντος κόμματος Άαμ Αάντμι (AAP ή Κόμμα του Απλού Ανθρώπου) ξεκίνησε τη διαδικασία της εκπλήρωσης μίας από τις βασικές προεκλογικές του υποσχέσεις –φτηνή πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας– δημιουργώντας 1.000 κλινικές Μοχάλα (κοινοτικές) σε όλο το Δελχί. Νωρίτερα την ίδια χρονιά, η νέα κυβέρνηση είχε υποσχεθεί να διαθέσει 2,09 δις ρουπίες (31,4 εκατομμύρια δολάρια) για τις σχεδιαζόμενες 1.000 κλινικές. Το Φεβρουάριο του 2017, λειτουργούσαν περίπου 110 κλινικές σε κάποιες από τις φτωχότερες περιοχές του Δελχί. Εξοπλίστηκαν από το Τμήμα Δημοσίων Έργων με κόστος περίπου 2 εκατομμύρια ρουπίες (30.000 δολάρια) η καθεμία. Χάρη στο μικρό τους μέγεθος και τη χρήση προκατασκευασμένων φορητών θαλάμων που μπορούν να στηθούν κυριολεκτικά παντού, οι κλινικές είναι πολύ φτηνότερες από τις παραδοσιακές κλινικές (που κοστίζουν η καθεμία 450.000 δολάρια). Κάθε κλινική διαθέτει ένα γιατρό, ένα νοσηλεύτη, ένα φαρμακοποιό και έναν τεχνικό εργαστηρίου. Η ιατρική εξέταση, τα φάρμακα και οι εργαστηριακές εξετάσεις παρέχονται εντελώς δωρεάν στους ασθενείς, ανεξάρτητα από την οικονομική τους κατάσταση. Από τότε που άρχισαν να λειτουργούν οι κλινικές, το δεύτερο εξάμηνο του 2015, η κυβέρνηση του Δελχί ισχυρίζεται ότι πάνω από 2,6 εκατομμύρια από τους φτωχότερους κατοίκους της πόλης έχουν λάβει δωρεάν και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες υγείας. Μέχρι τότε, οι πιο φτωχοί κάτοικοι του Δελχί έπρεπε να

καταφεύγουν σε ακριβές ιδιωτικές κλινικές ή ακόμα και σε τσαρλατάνους. Η επιτυχία αυτών των πρώτων κλινικών φέρνει την κυβέρνηση του AAR πιο κοντά στην υπόσχεσή της για δωρεάν πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας για όλους τους κατοίκους του Δελχί.

3 Γκρενόμπλ, Μπριανσόν, Νίκαια

Η επαναδημοτικοποίηση θριαμβεύει στις Γαλλικές Άλπεις

Η Γκρενόμπλ είναι μία από τις πόλεις που επιδιώκουν με επιμονή την επαναδημοτικοποίηση και την ανάπτυξη δημοκρατικών και βιώσιμων δημόσιων υπηρεσιών. Η πόλη ήταν πρωτοπόρα στην επαναδημοτικοποίηση του νερού στις αρχές της δεκαετίας του 2000, όταν έδωσε τέλος σε μια καταχρηστική σύμβαση με την πολυεθνική εταιρεία Suez. Στη θέση της, η Γκρενόμπλ δημιούργησε μια νέα δημόσια εταιρεία ύδρευσης που παρέχει καλύτερης ποιότητας νερό με χαμηλότερο κόστος και προβλέπει τη συμμετοχή των πολιτών για τη λειτουργία της υπηρεσίας. Ο δήμος επιδιώκει τώρα να ανακτήσει πλήρως τις τοπικές υπηρεσίες ενέργειας, μεταξύ των οποίων η κοινή κεντρική θέρμανση και ο δημόσιος φωτισμός, σε μια προσπάθεια καταπολέμησης της ενεργειακής φτώχειας και των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου. Για να γίνει αυτό, πρέπει οι μετοχές της πολυεθνικής εταιρείας ενέργειας Engie να αγοραστούν από την τοπική εταιρεία ενέργειας, πράγμα που εγείρει και περίπλοκα νομικά ζητήματα. Ο δήμος έχει θέσει επίσης το φιλόδοξο στόχο να εξασφαλίσει 100% ντόπιο, βιολογικής παραγωγής φαγητό για τα παιδιά στα σχολικά εστιατόρια. Όλες αυτές οι πολιτικές αναπτύσσονται σε ένα πλαίσιο δραματικά μειωμένων οικονομικών πόρων, λόγω των μέτρων λιτότητας που έχουν εφαρμοστεί από τη γαλλική κυβέρνηση.

Άλλες γαλλικές πόλεις, ιδίως στην περιοχή των Άλπεων, αναπτύσσουν επίσης τοπικές δημόσιες υπηρεσίες και επαναδημοτικοποιήσεις σε διάφορους τομείς. Η Μπριανσόν έχει επαναδημοτικοποιήσει το νερό και τις υπηρεσίες ύδρευσης και έχει τώρα στόχο τα «μηδενικά απορρίμματα». Ο δήμος αναπτύσσει επίσης τοπικό δημόσιο τομέα ενέργειας. Στο νότιο άκρο των Γαλλικών Άλπεων, το συγκρότημα της Νίκαιας -παρά το γεγονός ότι διοικείται από τη συντηρητική παράταξη- έχει επαναδημοτικοποιήσει την ύδρευση, την αποχέτευση, τη δημόσια συγκοινωνία και τα σχολικά εστιατόρια, καθώς κι ένα πολιτιστικό φεστιβάλ και μια αγορά.

4 Αμβούργο, Γερμανία

Νέα τοπική εταιρεία επαναφέρει στο δήμο το δίκτυο ηλεκτροδότησης

Στο γύρισμα του αιώνα, ο δήμος του Αμβούργου πούλησε σε ιδιώτες επενδυτές τις μετοχές που είχε στην εταιρεία ηλεκτροδότησης και θέρμανσης της περιοχής και στις εγκαταστάσεις αερίου. Το 2009, η τοπική κυβέρνηση Συντηρητικών-Πρασίνων δημιούργησε μια νέα δημόσια εταιρεία με το όνομα Ενέργεια Αμβούργου με σκοπό να κατασκευάσει εγκαταστάσεις παραγωγής ανανεώσιμης ενέργειας και να πουλάει το παραγόμενο ρεύμα. Όταν εγκαινιάστηκε, η εγκατάσταση αυτή αποδείχτηκε πολύ αποτελεσματική στην αύξηση του συνολικού ποσοστού ανανεώσιμης ενέργειας. Μέχρι το τέλος του 2015 είχαν εγκατασταθεί μονάδες παραγωγής που αντιστοιχούσαν σε περισσότερο από 13 μεγαβάτ αιολικής ενέργειας και είχε ολοκληρωθεί ένα πρόγραμμα 10 μεγαβάτ ηλιακής ενέργειας στο οποίο συμμετείχαν πολίτες και τοπικές επιχειρήσεις ως συνεπενδυτές. Η εταιρεία προσέλκυσε πάνω από 100.000 πελάτες που επέλεξαν ανανεώσιμη και τοπικά παραγόμενη ενέργεια. Όταν η κυβέρνηση των Σοσιαλδημοκρατών πήρε την

εξουσία το 2011 δεν φάνηκε πρόθυμη να βάλει την επαναδημοτικοποίηση των δικτύων στην ατζέντα, καθώς οι συμβάσεις παραχώρησης πλησίαζαν τη λήξη τους, σχηματίστηκε ένας ευρύς λαϊκός συνασπισμός με στόχο να ωθήσει την κυβέρνηση στη σωστή κατεύθυνση. Ο συνασπισμός διοργάνωσε δημοψήφισμα για να δεσμεύσει νομικά την κυβέρνηση να ανακτήσει τα ενεργειακά δίκτυα (ηλεκτρισμό, περιφερειακή θέρμανση και αέριο) και να σχηματίσει μια εταιρεία που θα ανταποκρίνονταν στις κοινωνικές και οικολογικές απαιτήσεις. Το δημοψήφισμα του Αμβούργου πέτυχε τελικά, με μικρή πλειοψηφία, το 2013. Το δίκτυο ηλεκτροδότησης αγοράστηκε ξανά το 2015, ενώ η επαναδημοτικοποίηση του δικτύου του αερίου θα ολοκληρωθεί το 2018-19. Παρά τους φόβους των συνδικαλιστικών ενώσεων, οι εργασιακές συνθήκες και οι αμοιβές δεν έχουν επιδεινωθεί, ενώ έχουν δημιουργηθεί και νέες θέσεις εργασίας.

5 Αργεντινή

Το δημόσιο ταχυδρομείο ανώτερο σε ποιότητα, κάλυψη και τιμές από το ιδιωτικό

Το δημόσιο ταχυδρομείο της Αργεντινής, το Correo Argentino (CORASA) ήταν η πρώτη δημόσια υπηρεσία που απο-ιδιωτικοποιήθηκε από την κυβέρνηση Κίρχνερ. Το CORASA ιδιωτικοποιήθηκε το 1997 και η αργεντινική επενδυτική εταιρεία Grupo Macri πήρε τον έλεγχο του τομέα και της εκχωρήθηκε το δικαίωμα παρόχου για διάστημα 30 ετών. Η σύμβαση προέβλεπε ότι η Grupo Macri θα κατέβαλλε ένα εξαμηνιαίο τέλος στο κράτος για τη λειτουργία της επιχείρησης και ότι θα συνέχιζε να απασχολεί το υπάρχον εργατικό δυναμικό. Ως αντάλλαγμα, η κυβέρνηση θα συνέχιζε να παρέχει στην εταιρεία μια περιφερειακή επιδότηση επειδή ήταν

αναγκασμένη να λειτουργεί με ζημία σε απομακρυσμένες περιοχές της χώρας. Το 1999, μόλις δύο χρόνια μετά την υπογραφή της εκχώρησης, η Grupo Macri σταμάτησε να πληρώνει δικαιώματα εκμετάλλευσης στην κυβέρνηση. Κατά τη διάρκεια της περιόδου της εκχώρησης οι υπηρεσίες ήταν χαμηλής ποιότητας, οι αγροτικές περιοχές δεν εξυπηρετούνταν καλά και οι τιμές είχαν αυξηθεί αρκετές φορές. Μετά από έξι χρόνια, η κυβέρνηση διέκοψε την εκχώρηση στην Grupo Macri και εθνικοποίησε ξανά το ταχυδρομείο. Μολονότι το ταχυδρομείο λειτουργούσε με σημαντική ζημία κατά τη διάρκεια της ιδιωτικοποίησής του, η κυβέρνηση Κίρχνερ κατάφερε να βελτιώσει τις παρεχόμενες υπηρεσίες και να δώσει προτεραιότητα στη σύνδεση των αγροτικών περιοχών, που είχαν παραμεληθεί από την Grupo Macri. Επιπλέον, η κυβέρνηση μείωσε το κόστος του ταχυδρομείου και αύξησε τη λειτουργική του αξιοπιστία και συνέπεια.

6 Βαρκελώνη, Ισπανία

Αναδιοργάνωση των δημόσιων υπηρεσιών προς όφελος των πολιτών

Από τότε που ο προοδευτικός συνασπισμός Barcelona en Comú πήρε την εξουσία στην καταλανική πρωτεύουσα, ο δήμος εγκαινίασε μια ευρεία πολιτική επαναδημοτικοποίησης των υπηρεσιών που είχαν δοθεί σε εξωτερική ανάθεση και δημιουργίας νέων δημοσίων υπηρεσιών. Η Βαρκελώνη έχει ήδη επαναφέρει στο δήμο τις υπηρεσίες πρόληψης έμφυλης βίας και τρεις παιδικούς σταθμούς, ενώ έχει δημιουργήσει κι ένα νέο δημοτικό γραφείο τελετών. Τελευταία, ο δήμος δημιούργησε μια νέα εταιρεία ηλεκτροδότησης από μια ήδη υπάρχουσα δημοτική εταιρεία, η οποία θα παρέχει ενέργεια σε χαμηλή τιμή και με διαφάνεια, σε αντίθεση με τους ιδιώτες παρόχους οι οποίοι επιβάλλουν όλο και

υψηλότερες τιμές στους πελάτες τους. Και κυρίως, μετά από αίτημα του Δημοτικού Συμβουλίου το Δεκέμβριο του 2016, ο δήμος της Βαρκελώνης σκοπεύει επίσης να αναλάβει τις υπηρεσίες ύδρευσης. Αυτό σημαίνει ότι θα απαλλαγεί από την ιδιωτική εταιρεία Agbar (Aguas de Barcelona), θυγατρική της Suez, η οποία διαχειρίζεται την ύδρευση της πόλης από τον 19ο αιώνα. Ο δήμος έχει σχηματίσει μια ένωση για τη δημόσια ύδρευση με άλλες πόλεις της Καταλονίας που έχουν επαναδημοτικοποιήσει το νερό ή σκοπεύουν να το κάνουν. Με τη βοήθεια της γαλλικής επαναδημοτικοποιημένης εταιρείας Eau de Paris, η Βαρκελώνη θα ετοιμάσει όλες τις απαραίτητες αναφορές για να περάσει η ύδρευση σε δημόσια διαχείριση. Όπως κι άλλες πόλεις στην Καταλονία και την υπόλοιπη Ισπανία, η Βαρκελώνη προχωράει σε (επανα)δημοτικοποιήσεις παρά την έντονη αντίθεση της κεντρικής κυβέρνησης και μια σειρά εθνικών νόμων που επιβάλλουν μέτρα λιτότητας στους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης.

7 Χάμιλτον και Πορτ Χάρντι, Καναδάς

Περιβαλλοντικά και οικονομικά πλεονεκτήματα από την επαναφορά του νερού

Το 1994, το Χάμιλτον (Οντάριο) συμφώνησε σε μια δεκαετή συνεργασία με απευθείας ανάθεση για τη λειτουργία και τη συντήρηση των εγκαταστάσεων ύδρευσης και επεξεργασίας λυμάτων. Προβλήματα με την υπερχειλίση λυμάτων είχαν προκαλέσει συγκρούσεις ανάμεσα στην ιδιωτική εταιρεία και το δήμο. Κατά την περίοδο της ιδιωτικής λειτουργίας είχαν γίνει περικοπές προσωπικού και ο δήμος αντιμετώπιζε πρόστιμα για διαρροές από την εγκατάσταση επεξεργασίας λυμάτων, επειδή η διατύπωση στη σύμβαση

προσάτευε την ιδιωτική εταιρεία. Το 2003, καθώς πλησίαζε η λήξη της σύμβασης, το Χάμιλτον ξεκίνησε διαδικασία προσφορών για να βρει άλλη ιδιωτική εταιρεία. Ωστόσο, οι κινητοποιήσεις της κοινότητας σε συνδυασμό με την υπερτιμολογημένη προσφορά της RWE, θυγατρικής της American Waters, στάθηκαν αρκετές για μπλοκαριστεί η ανανέωση της σύμβασης. Το 2004, το Χάμιλτον απέσυρε την πρόσκλησή του για υποβολή νέων προσφορών και άρχισε να ξαναπαίρνει την υπόθεση στα χέρια του. Η επαναδημοτικοποίηση πρόσφερε στο Χάμιλτον σημαντική εξοικονόμηση πόρων και υψηλότερα περιβαλλοντικά στάνταρ. Ο περιορισμός του κόστους, η υψηλότερη ποιότητα και η εμπιστοσύνη στις ικανότητες του προσωπικού των δήμων αποτελούν κοινά στοιχεία σε πιο πρόσφατες επαναδημοτικοποιήσεις υπηρεσιών ύδρευσης και επεξεργασίας λυμάτων στον Καναδά. Άλλα παραδείγματα είναι οι δήμοι του Μπανφ στην Αλμπέρτα και του Σουκ και του Πορτ Χάρντι στη Βρετανική Κολομβία. Στο Μπανφ, μια έκθεση αξιολόγησης προέβλεπε ότι ο δήμος θα εξοικονομούσε 350.000 δολάρια (235.000 ευρώ) κάθε χρόνο αν αναλάμβανε ο ίδιος τη λειτουργία των υπηρεσιών. Στο Σουκ, η απόφαση του Συμβουλίου να ξαναφέρει στο δήμο το σύστημα των λυμάτων βασίστηκε σε μια έκθεση αξιολόγησης που κατέληγε στο συμπέρασμα ότι η λειτουργία από τον ίδιο το δήμο θα εξοικονομούσε περίπου 225.000 δολάρια (150.000 ευρώ) ετησίως για την κοινότητα.

Διαβάστε περισσότερα:

Back in House Report (2016)

<http://www.civicgovernance.ca/back-in-house/>

8 Νότιγχαμ, Λιντς και Μπρίστολ, Ηνωμένο Βασίλειο

Νέες δημοτικές εταιρείες ενέργειας ενώνουν τις δυνάμεις τους για να καταπολεμήσουν την ενεργειακή φτώχεια

Το δημοτικό συμβούλιο του Νότιγχαμ αποφάσισε το 2015 να συστήσει μια νέα εταιρεία ενέργειας, όταν διαπίστωσε ότι πολλές οικογένειες με χαμηλό εισόδημα δυσκολεύονταν να πληρώσουν τους λογαριασμούς του ηλεκτρικού. Η εταιρεία Robin Hood Energy παρέχει φτηνότερες υπηρεσίες, αφού δεν αποσπά μεγάλα κέρδη ούτε μπερδεύει τους πελάτες με περίπλοκα πακέτα χρέωσης. Η εταιρεία, που προσφέρει τις χαμηλότερες τιμές στο Ηνωμένο Βασίλειο, έχει το σύνθημα: «Χωρίς ιδιώτες μετόχους. Χωρίς διευθυντικά μπόνους. Μόνο καθαρές και διάφανες τιμές». Η Robin Hood Energy έχει επίσης συνεταιριστεί με άλλους μεγάλους δήμους. Το 2016, ο δήμος του Λιντς δημιούργησε τη δημοτική εταιρεία White Rose Energy για να προωθήσει την απλή κοστολόγηση, χωρίς κέρδος, σε όλη την περιφέρεια του Γιорκσάιρ και το Χάμπερσαϊντ. Το 2017, οι δήμοι του Μπράντφορντ και του Ντονκάστερ συμφώνησαν να ενταχθούν στο συνεταιρισμό White Rose/Robin Hood. Το 2015, ο δήμος του Μπρίστολ στα νότια δημιούργησε την Bristol Energy, τη δική του δημοτική εταιρεία ενέργειας, μαζί με ένα φιλόδοξο σχέδιο για την ενεργειακή επάρκεια των κατοίκων, ένα πρόγραμμα επενδύσεων για ανανεώσιμη ενέργεια, και την ενεργειακή επάρκεια των κτιρίων και των ακινήτων του ίδιου του δήμου. Τέλος, η καμπάνια Switched on London πιέζει το δήμο να ιδρύσει τη δική του μη κερδοσκοπική εταιρεία ενέργειας με ουσιαστική συμμετοχή των πολιτών. Τα κίνητρα στις διαφορετικές αυτές πόλεις είναι

παρόμοια: οι νέες δημοτικές εταιρείες μπορούν να χτυπήσουν την ενεργειακή φτώχεια και παράλληλα να παίξουν καθοριστικό ρόλο στη μετάβαση στη δίκαιη και ανανεώσιμη ενέργεια.

9 Βίλνιους, Λιθουανία

Η επαναδημοτικοποίηση της κεντρικής θέρμανσης οδηγεί σε ΕΔΕΚ (ISDS)

Το 2016, ο γαλλικός ενεργειακός γίγαντας Veolia μήνυσε την κυβέρνηση της Λιθουανίας όταν ο δήμος της Βίλνιους αποφάσισε να μην ανανεώσει τη 15ετή σύμβαση με τη θυγατρική του εταιρεία Vilniaus Energija, με σκοπό να επαναδημοτικοποιήσει την κεντρική θέρμανση. Η πολυεθνική χρησιμοποίησε τη Διμερή Επενδυτική Συμφωνία (ΔΕΣ) Γαλλίας-Λιθουανίας για να ζητήσει διεθνή διαιτησία, καταθέτοντας αίτημα Επίλυσης Διαφορών Επενδυτή-Κράτους (ISDS), λόγω της υποτιθέμενης «εκστρατείας παρενόχλησης» και της «απαλλοτρίωσης» των επενδύσεών της. Επιπλέον, σύμφωνα με τη Veolia, η θυγατρική της αναγκάστηκε να κλείσει ένα από τα εργοστάσιά της όταν η λιθουανική κυβέρνηση περιέκοψε τις επιδοτήσεις για την κατανάλωση αερίου. Σύμφωνα με την έρευνα της λιθουανικής ρυθμιστικής αρχής για την ενέργεια, η Vilniaus Energija ήταν υπεύθυνη για χειραγώγηση των τιμών καυσίμων θέρμανσης, αυξάνοντας έτσι σημαντικά το κόστος της ενέργειας για τα νοικοκυριά και δημιουργώντας παράνομα επιπλέον κέρδη ύψους 24,3 εκατομμυρίων ευρώ στο διάστημα 2012-2014. Λόγω της αυξανόμενης πίεσης από το κοινό, των υποψιών για απάτη και της έλλειψης οικονομικής διαφάνειας, ο δήμος της Βίλνιους αρνήθηκε να ανανεώσει τη σύμβαση με τη Vilniaus Energija, με αποτέλεσμα η Veolia να απαιτήσει αποζημίωση 100 εκατομμυρίων ευρώ.

Η επίθεση μέσω ISDS θα μπορούσε να έχει αναγκάσει τη Βίλιους να αναθεωρήσει την απόφασή της και να διατηρήσει τη σύμβαση. Ωστόσο, το 2017 η τοπική αυτοδιοίκηση ολοκλήρωσε την επαναφορά της θέρμανσης της περιοχής στα χέρια του δημοσίου. Η προσφυγή σε ISDS βρίσκεται ακόμα σε εκκρεμότητα.

10 Νησί Καουάι και Μπόουλντερ, ΗΠΑ

Απο-ιδιωτικοποιήσεις εφαρμόζουν στην πράξη την ενεργειακή δημοκρατία

Λόγω του κόστους εισαγωγής άνθρακα, αερίου και άλλων καυσίμων, το νησί Καουάι της Χαβάης έχει αντιμετωπίσει μεγάλες δυσκολίες στην εξεύρεση εναλλακτικών πηγών ενέργειας. Το 2002, ο Συνεταιρισμός Κοινής Ωφέλειας Νησιού Καουάι (KIUC) αγόρασε μια ιδιωτική εταιρεία ενέργειας-τηλεπικοινωνιών με έδρα στο Κονέκτικατ, η οποία πουλούσε το τμήμα ηλεκτρικής ενέργειας για να στραφεί αποκλειστικά στις τηλεπικοινωνίες. Έτσι, ο KIUC έγινε ο πρώτος μη κερδοσκοπικός συνεταιρισμός παραγωγής, μετάδοσης και διανομής ενέργειας, που ανήκε και ελεγχόταν από τα μέλη του. Αυτή εταιρεία κοινής ωφέλειας, που ανήκει στους κατοίκους της περιοχής και διοικείται δημοκρατικά, παρέχει αξιόπιστη, χαμηλού κόστους ηλεκτροδότηση, με στόχο την εξασφάλιση κατά 50% ανανεώσιμης ενέργειας μέχρι το 2023. Το 2016 ο KIUC είχε ήδη φτάσει στο 38% ανανεώσιμης ενέργειας. Στις ηπειρωτικές ΗΠΑ, ο δήμος της πόλης Μπόουλντερ αγωνιζόταν για την ενεργειακή δημοκρατία από το 2010. Αρχικά, μετά από πιέσεις των κατοίκων, ο δήμος προσπάθησε να πιέσει την ιδιωτική εταιρεία Xcel Energy να αποδεχτεί μια ριζική μετάβαση προς την ενέργεια με χαμηλή

χρήση άνθρακα. Τελικά, τα προσκόμματα που έφερε η Xcel οδήγησαν το 2014 το Μπόουλντερ στην ψήφιση ενός διατάγματος για τη δημιουργία δημοτικής υπηρεσίας ηλεκτροδότησης. Παρά τις νομικές δυσκολίες και τις εκστρατείες παραπληροφόρησης της Xcel, ο δήμος προχωράει στη δημιουργία της υπηρεσίας ηλεκτροδότησης κοινής ωφέλειας, ενώ οι πολίτες τον υποστηρίζουν με δυναμικές καμπάνιες. Μελέτες δείχνουν ότι το να ανήκει η εταιρεία στο δήμο μπορεί να εξαλείψει την εξάρτηση από τον άνθρακα, να διπλασιάσει την παραγωγή από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και να περιορίσει στο μισό τις εκπομπές. Οι δήμοι των ΗΠΑ δείχνουν πως το γεγονός ότι ο Τραμπ εγκατέλειψε τη Συμφωνία του Παρισιού για το κλίμα δεν εμποδίζει τις πόλεις και τους πολίτες να προχωράνε μπροστά.

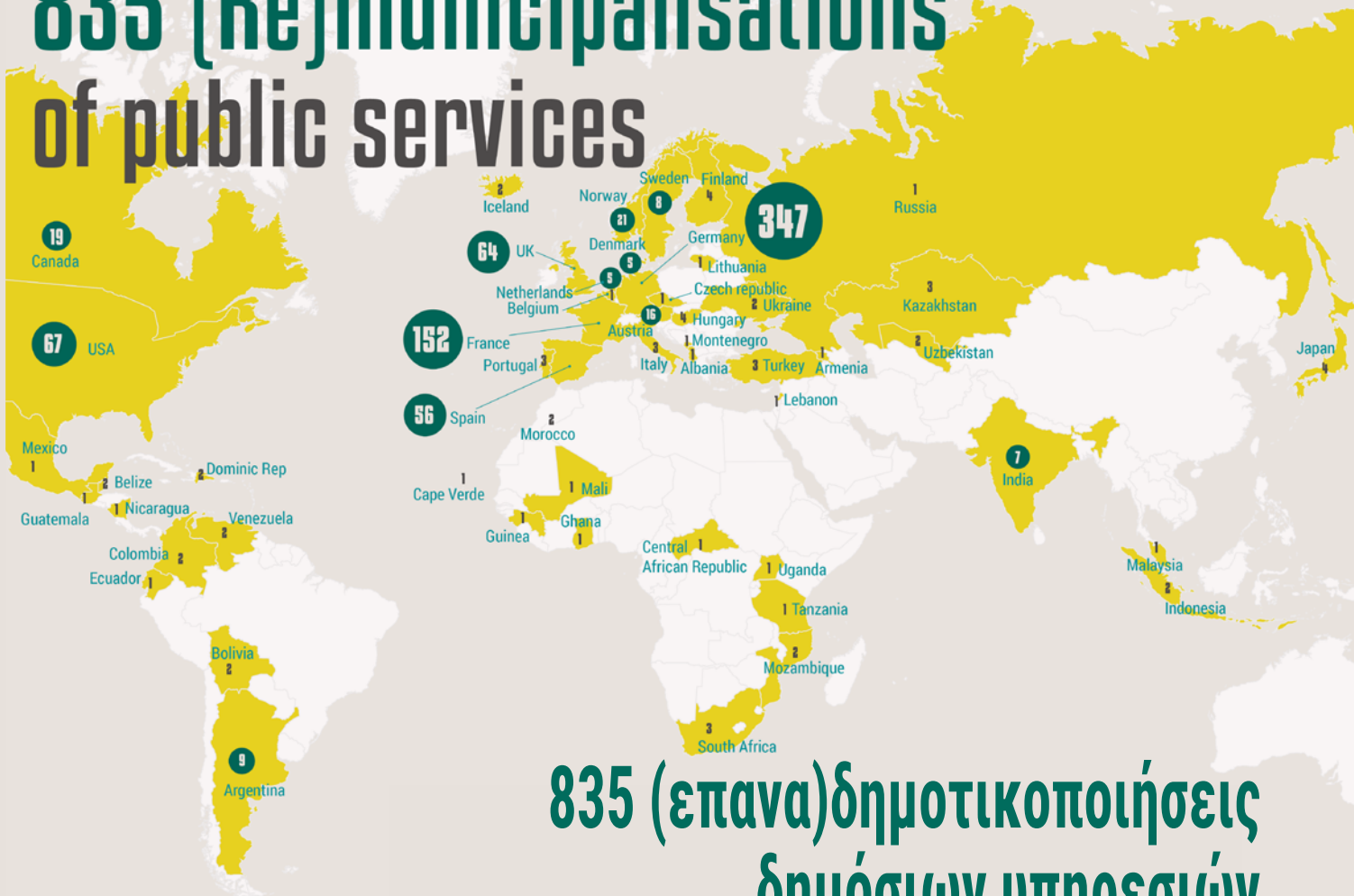
10 βασικά ευρήματα

1 Υπάρχουν καλύτερες λύσεις από τη διαρκώς αυξανόμενη ιδιωτικοποίηση και τη διαρκώς αυξανόμενη λιτότητα με χαμηλότερες προσδοκίες

Χιλιάδες πολιτικοί, δημόσιοι υπάλληλοι, εργαζόμενοι και σωματεία, καθώς και κοινωνικά κινήματα αγωνίζονται για την ανάκτηση ή τη δημιουργία αποτελεσματικών δημόσιων υπηρεσιών. Η προσπάθεια αυτή γίνεται κυρίως σε τοπικό επίπεδο. Η έρευνά μας

δείχνει ότι τα τελευταία χρόνια υπάρχουν τουλάχιστον 835 παραδείγματα (επανα)δημοτικοποίησης δημόσιων υπηρεσιών σε όλο τον κόσμο, που αφορούν πάνω από 1.600 πόλεις σε 45 χώρες. Σε αντίθεση με την επικρατούσα αφήγηση που υποστηρίζει ότι οι δημόσιες υπηρεσίες είναι υπερβολικά ακριβές, η τοπική αυτοδιοίκηση και ομάδες πολιτών δείχνουν ότι η επαναφορά σε δημόσιο έλεγχο εξυπηρετεί τις βασικές ανάγκες των ανθρώπων, καθώς και τις ευρύτερες κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις που έχουμε να αντιμετωπίσουμε.

835 (Re)municipalisations of public services

835 (επανα)δημοτικοποιήσεις δημόσιων υπηρεσιών

Πάνω από 1600 πόλεις σε όλο τον κόσμο επανέφεραν δημόσιες υπηρεσίες σε δημόσιο έλεγχο

2 Η επαναφορά σε δημόσιο έλεγχο είναι κάτι πολύ πιο συνηθισμένο απ' ό,τι νομίζουμε, και αποδίδει

Η ενέργεια (311 περιπτώσεις) και η ύδρευση (267 περιπτώσεις) είναι οι τομείς με τα περισσότερα παραδείγματα επαναφοράς σε δημόσιο έλεγχο. Σχεδόν το 90% των (επανα)δημοτικοποιήσεων στον τομέα της ενέργειας έγιναν στη Γερμανία (284 περιπτώσεις), τη χώρα που είναι διάσημη για τη φιλόδοξη πολιτική της Energiewende. Επαναδημοτικοποιήσεις του νερού έχουν γίνει κυρίως στη Γαλλία (106 περιπτώσεις), τη χώρα με τη

μεγαλύτερη ιστορία ιδιωτικοποίησης του νερού και πατρίδα των ηγετικών πολυεθνικών ύδρευσης Suez και Veolia. Διάφορες τοπικές δημόσιες υπηρεσίες όπως πισίνες, τροφοδοσία σχολείων, συντήρηση δημόσιων χώρων, υπηρεσίες στέγασης, καθαριότητας και ασφάλειας έχουν επιστρέψει στους δήμους στον Καναδά, την Ισπανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και άλλες χώρες. Στους τομείς της υγείας και των κοινωνικών υπηρεσιών πάνω από τις μισές περιπτώσεις προέρχονται από τη Νορβηγία και άλλες σκανδιναβικές χώρες. Η έρευνά μας καλύπτει ενέργειες επαναφοράς σε δημόσιο έλεγχο από το 2000 μέχρι τον Ιανουάριο του 2017.

(Επανα)δημοτικοποιημένοι τομείς

267

ύδρευση

Χώρα	Αρ. περιπτώσεων
France	106
United States	61
Spain	27
Germany	17
Argentina	8
Canada	4
Hungary	4
Italy	3
Kazakhstan	3
South Africa	3
Bolivia	2
Colombia	2
India	2
Indonesia	2
Mozambique	2
Turkey	2
Ukraine	2
Uzbekistan	2
Venezuela	2
Albania	1
Belgium	1
Central African Republic	1
Ecuador	1
Guinea	1
Lebanon	1
Malaysia	1
Mexico	1
Portugal	1
Russia	1
Sweden	1
Tanzania	1
Uganda	1

31

Απορρίμματα

Χώρα	Αρ. περιπτώσεων
Germany	13
UK	7
Canada	5
France	3
Spain	2
Norway	1

38 Συγκοινωνίες

Χώρα	Αρ. περιπτώσεων
France	20
United Kingdom	7
Austria	3
Germany	2
Portugal	2
Canada	1
Czech rep	1
India	1
Turkey	1

140

Τοπική αυτοδιοίκηση

24	κτίρια και καθαριότητα
15	ασφάλεια και έκτακτες ανάγκες
19	δημόσιοι χώροι πρασίνου
18	στέγαση
20	σχολική τροφοδοσία
10	αθλήματα
9	πολιτισμός
8	κατασκευές
4	γραφεία τελετών
3	ανθρώπινοι πόροι
5	πληροφορική
5	άλλο

Χώρα	Αρ. περιπτώσεων
UK	37
Germany	26
France	21
Spain	21
Austria	13
Canada	9
Finland	3
Norway	4
Denmark	2
Netherlands	2
Armenia	1
India	1

311

Ενέργεια

Χώρα	Αρ. περιπτώσεων
Germany	284
US	6
Netherlands	3
UK	5
Dominic Rep	2
France	2
Albania	1
Argentina	1
Denmark	1
India	1
Lithuania	1

11 Εκπαίδευση

Χώρα	Αρ. περιπτώσεων
Germany	5
United Kingdom	3
India	1
Nicaragua	1
Spain	1

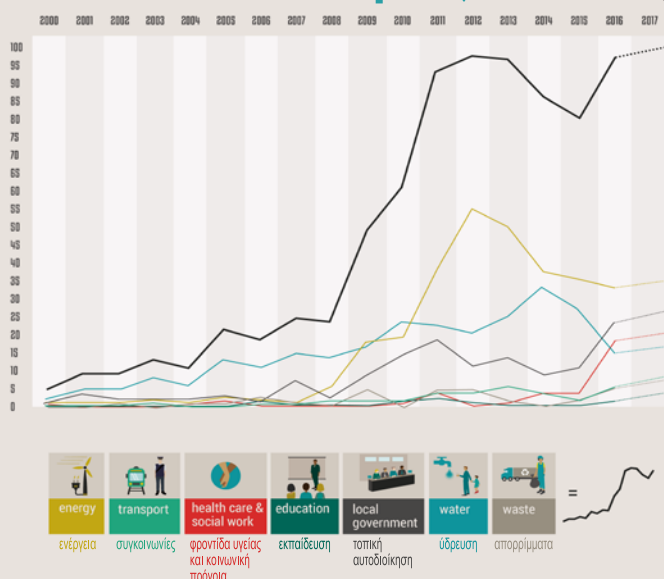
37

Φροντίδα υγείας και κοινωνική πρόνοια

8	κοινωνική πρόνοια
29	φροντίδα υγείας/λο

Χώρα	Αρ. περιπτώσεων
Norway	16
Sweden	7
United Kingdom	5
Spain	4
Denmark	2
Finland	1
India	1
Montenegro	1

Απο-ιδιωτικοποιήσεις: ανά έτος

Στο πρώτο μισό αυτής της περιόδου (2000-2008) καταμετρήθηκαν 137 περιπτώσεις, ενώ στο δεύτερο μισό (2009-2017) πραγματοποιήθηκαν 693. Αυτό σημαίνει ότι στη δεύτερη περίοδο της μελέτης μας έγιναν πέντε φορές περισσότερες (επανα)δημοτικοποιήσεις. Η κορυφαία χρονιά ήταν το 2012, με 97 περιπτώσεις, και από τότε ο αριθμός παραμένει υψηλός.

3 Η επαναφορά σε δημόσιο έλεγχο είναι μια τοπική αντίδραση στη λιτότητα

Η επαναφορά σε δημόσιο έλεγχο είναι ιδιαίτερα δυναμική στην Ευρώπη, με παραδείγματα σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες και όλους τους τομείς. Για παράδειγμα, υπάρχουν 347 περιπτώσεις στη Γερμανία, 152 στη Γαλλία, 64 στο Ηνωμένο Βασίλειο και 56 στην Ισπανία. Το κίνημα της επαναφοράς σε δημόσιο έλεγχο στην Ευρώπη μπορεί να εκληφθεί σαν αντίδραση στις πολιτικές λιτότητας· μια αντίδραση απέναντι στις υπερβολές της απορρύθμισης και της υπαγωγής βασικών υπηρεσιών σε εταιρικό έλεγχο. Αυτό ωστόσο δεν σημαίνει ότι η επαναφορά

σε δημόσιο έλεγχο είναι πάντα έντονα πολιτικοποιημένη ούτε πως είναι πεδίο της μίας πλευράς του πολιτικού φάσματος. Στην πραγματικότητα, βλέπουμε ότι πραγματοποιούνται επαναφορές σε δημόσιο έλεγχο από πολιτικούς όλων των αποχρώσεων και συχνά το έναυσμα είναι η τοπική διακομματική συναίνεση. Συχνά η σχετική πολιτική διαφοροποίηση δεν είναι ανάμεσα στα κόμματα, αλλά ανάμεσα στο τοπικό επίπεδο, όπου πολιτικοί και αξιωματούχοι βρίσκονται αντιμέτωποι με τις καθημερινές ανάγκες των ανθρώπων, και το εθνικό και το ευρωπαϊκό επίπεδο, από όπου ξεκινάει η πίεση για λιτότητα και περικοπές.

4 Η επαναφορά σε δημόσιο έλεγχο είναι μια καίρια στρατηγική για την ενεργειακή μετάβαση και την ενεργειακή δημοκρατία

Η επαναφορά σε δημόσιο έλεγχο δεν αφορά μόνο τοπικά ζητήματα· συχνά έχει να κάνει με την εξεύρεση τοπικών λύσεων σε παγκόσμιες προκλήσεις όπως η κλιματική αλλαγή. Ο ενεργειακός τομέας, ιδίως στη Γερμανία, φανερώνει αυτή την τάση: από σύνολο 284 περιπτώσεων επαναφοράς της ενέργειας σε δημόσιο έλεγχο, 166 συμβάσεις παραχώρησης δικτύων ηλεκτροδότησης ή αερίου σε ιδιώτες και 9 άδειες παρόχου ηλεκτρικού ρεύματος διακόπηκαν και δόθηκαν ξανά στους δήμους. Παράλληλα, δημιουργήθηκαν 109 νέες δημοτικές εταιρείες (93 δικτύου ηλεκτρισμού/αερίου και 16 παροχής). Από την εποχή της απελευθέρωσης της ενέργειας στη δεκαετία του 1980, στη γερμανική αγορά ενέργειας κυριαρχούσαν οι «Τέσσερις Μεγάλες» εταιρείες ενέργειας. Όταν αυτοί οι ενεργειακοί γίγαντες δεν ανταποκρίθηκαν στο δημόσιο αίτημα για μετάβαση σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας,

νές και επαναδημοτικοποιημένες τοπικές δημόσιες εταιρείες και συνεταιρισμοί πολιτών ανέλαβαν να πρωτοστατήσουν στην ενεργειακή μετάβαση. Το κίνημα αυτό, που περιλαμβάνει και το αίτημα της ολικής κατάργησης της πυρηνικής ενέργειας, έχει αποκτήσει μεγάλη δυναμική και έχει πετύχει πολλές νίκες στο πεδίο της μετάβασης σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Νέες ιστορίες γράφονται επίσης και στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπου στην αγορά ενέργειας κυριαρχούν οι «Έξι Μεγάλοι». Τέσσερις νεοϊδρυθείσες δημοτικές εταιρείες ενέργειας παρέχουν φτηνό ηλεκτρικό ρεύμα σε κοινότητες και ιδίως σε οικογένειες με χαμηλό εισόδημα, που δυσκολεύονται να πληρώσουν τους λογαριασμούς του ηλεκτρικού. Όπως και με τη Robin Hood Energy στο Νότιγχαμ, το κύριο ενδιαφέρον της White Rose Energy στο Λιντς είναι να παρέχει δίκαιες υπηρεσίες σε μη κερδοσκοπικές τιμές και να βάζει τους πελάτες της στο επίκεντρο κάθε πράγματος που κάνει. Αντίστοιχα η Our Power στη Γλασκώβη γεννήθηκε από τη σύμπραξη ενώσεων για τη δημόσια στέγαση με την κυβέρνηση της Σκωτίας με στόχο την παροχή υπηρεσιών χαμηλού κόστους.

5 Η επιστροφή των υπηρεσιών στον δημόσιο έλεγχο είναι τελικά πιο οικονομική για την τοπική αυτοδιοίκηση

Ένα από τα βασικά επιχειρήματα που προβάλλουν οι υπέρμαχοι των ιδιωτικοποιήσεων και των Συμπράξεων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) είναι ότι οι λύσεις τους είναι, υποτίθεται, φτηνότερες και πιο αποδοτικές από τη δημόσια διαχείριση. Εντούτοις, η εμπειρία έχει διαψεύσει επανειλημμένως τον ισχυρισμό αυτό. Η σύμβαση με ιδιωτική εταιρεία για να παρέχει κάποια υπηρεσία περιλαμβάνει επιπλέον κόστος λόγω της άμεσης

μεταφοράς χρημάτων στις μητρικές εταιρείες και τους μετόχους. Στον τομέα των υποδομών, οι ΣΔΙΤ συνεπάγονται υψηλό επίπεδο πολυπλοκότητας, πράγμα που είναι επικερδές για τους δικηγόρους και τους ελεγκτές, αλλά δεν είναι ιδιαίτερα αποδοτικό για τους πολίτες. Η εμπειρία από πολλές πόλεις έχει καταρρίψει το μύθο ότι οι δημοτικές υπηρεσίες κοστίζουν ακριβότερα. Όταν το Παρίσι επαναδημοτικοποίησε το νερό το 2010, η νέα εταιρεία μπόρεσε να περικόψει αμέσως το κόστος κατά 40 εκατομμύρια ευρώ - το ποσό που αποσπούσαν κάθε χρόνο οι μητρικές εταιρείες της ιδιωτικής επιχείρησης. Στο Νιουκάσλ, ο εκσυγχρονισμός του συστήματος οδικής σηματοδότησης και οπτικών ινών πραγματοποιήθηκε από μια νέα ομάδα του δήμου με κόστος περίπου 11 εκατομμύρια λίρες (12,4 εκατομμύρια ευρώ), ενώ θα είχε κοστίσει περίπου 24 εκατομμύρια λίρες (27 εκατομμύρια ευρώ) αν είχε γίνει από ιδιωτική εταιρεία. Στο Μπέργκεν (Νορβηγία) όπου δύο κέντρα φροντίδας ηλικιωμένων επέστρεψαν στο δήμο, δημιουργήθηκε πλεόνασμα 500.000 ευρώ, ενώ το αναμενόμενο ήταν ζημιά ενός εκατομμυρίου ευρώ. Στην Τσικλάνα της Ισπανίας, 200 εργαζόμενοι σε τρεις υπηρεσίες της τοπικής κυβέρνησης επέστρεψαν στις δημοτικές υπηρεσίες· ο δήμος, ωστόσο, υπολογίζει ότι θα εξοικονομήσει από 16% ως 21% του προϋπολογισμού του. Στη Λεόν της Ισπανίας, το κόστος της αποκομιδής των απορριμμάτων και των υπηρεσιών καθαριότητας μειώθηκε από τα 19,5 εκατομμύρια ευρώ στα 10,5 με την επαναδημοτικοποίηση, ενώ 224 εργαζόμενοι απέκτησαν συμβάσεις του δημοσίου. Με λίγα λόγια, η κατάργηση της ροής χρημάτων προς ιδιώτες μετόχους επιτρέπει να χρησιμοποιούνται αποτελεσματικότερα τα χρήματα των φορολογουμένων για δημόσιες υπηρεσίες υψηλής ποιότητας.

6 Η επαναφορά σε δημόσιο έλεγχο δημιουργεί καλύτερες, πιο δημοκρατικές δημόσιες υπηρεσίες

Η επαναφορά σε δημόσιο έλεγχο σπάνια αφορά απλώς την αλλαγή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος από ιδιωτικό σε δημόσιο. Αφορά ουσιαστικά την (ανα)δημιουργία καλύτερων δημόσιων υπηρεσιών που δουλεύουν για όλους. Αυτό περιλαμβάνει την αποκατάσταση του δημόσιου ήθους, πρόσβαση για όλους, προσιτό κόστος και τη διασφάλιση διαφάνειας και λογοδοσίας απέναντι σε εκλεγμένους λειτουργούς και πολίτες, σε αντίθεση με την επικέντρωση μόνο στα πιο επικερδή τμήματα της παρεχόμενης υπηρεσίας. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο πολλές βρετανικές πόλεις έχουν δημιουργήσει νέες δημοτικές εταιρείες ενέργειας: για να απαλλαγούν από τους ιδιώτες μετόχους, τα μερίσματα και τα μπόνους και να στρέψουν την προσοχή τους στη δυνατότητα των πιο φτωχών νοικοκυριών να έχουν πρόσβαση στην ενέργεια. Οι επαναδημοτικοποιημένες δημόσιες υπηρεσίες περιλαμβάνουν συχνά νέες μορφές συμμετοχής για τους εργαζόμενους και τους πολίτες. Για παράδειγμα, οι νέες επιχειρήσεις ύδρευσης στο Παρίσι, τη Γκρενόμπλ και το Μονπελιέ παίρνουν μαζί με τους πολίτες τις αποφάσεις σχετικά με τη μεταρρύθμιση και τη λειτουργία των υπηρεσιών ύδρευσης. Στη Νορβηγία, η τριμερής συνεργασία μεταξύ σωματείων, δήμου και πολιτικών της περιφέρειας για την επίλυση εργασιακών προβλημάτων έχει αποδεδειγμένα βελτιώσει τις δημόσιες υπηρεσίες. Ο εκδημοκρατισμός των δημόσιων υπηρεσιών αποτελεί επίσης τον πυρήνα του κινήματος για την επαναφορά σε δημόσιο έλεγχο στην Ισπανία, το οποίο γεννήθηκε στον απόηχο της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης μέσα από την αντίσταση

στις εξώσεις και τις διακοπές παροχής νερού και ηλεκτρικού. Τέλος, η επαναφορά σε δημόσιο έλεγχο είναι συχνά το πρώτο βήμα για να δημιουργηθούν οι δημόσιες υπηρεσίες του μέλλοντος: βιώσιμες και εδραιωμένες στην τοπική οικονομία. Πηγή έμπνευσης μπορούν να αποτελέσουν οι ευρωπαϊκές πόλεις και χωριά των οποίων οι επαναδημοτικοποιημένες υπηρεσίες καθαριότητας έχουν στόχο τα «μηδενικά απορρίμματα» ή όσες παρέχουν 100% τοπικά, βιολογικά τρόφιμα στα επαναδημοτικοποιημένα σχολικά τους εστιατόρια.

7 Η επαναφορά σε δημόσιο έλεγχο προσφέρει 835 ακόμα λόγους να αγωνιστούμε ενάντια στις συμφωνίες εμπορίου και επενδύσεων

Οι 835 πρόσφατες περιπτώσεις επαναφοράς σε δημόσιο έλεγχο μας δίνουν 835 ακόμα λόγους να μην επικυρώσουμε τη Περιεκτική Οικονομική και Εμπορική Συμφωνία (CETA) ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τον Καναδά ή οποιαδήποτε άλλη παρεμφερή συμφωνία εμπορίου και επενδύσεων. Η προστασία των επενδύσεων που προβλέπουν οι περισσότερες τέτοιες συμφωνίες, γνωστή και ως Επίλυση Διαφορών Επενδυτή-Κράτους (ISDS) κάνει πολύ ακριβή την απο-ιδιωτικοποίηση και την επαναφορά σε δημόσιο έλεγχο, καθώς οι διεθνείς αυτές συμφωνίες έχουν βασικό στόχο να προστατεύουν τα κέρδη των ιδιωτικών ξένων επενδυτών. Η περίπτωση της Λιθουανίας που προαναφέρθηκε δείχνει πώς η απόφαση ενός δήμου να επαναδημοτικοποιήσει τη θέρμανση της περιφέρειάς του πυροδότησε την ενεργοποίηση ISDS. Το ιστορικό της προστασίας των επενδύσεων δείχνει ότι πολλές χώρες δέχτηκαν μηνύσεις και

πρόστιμα εκατομμυρίων δολαρίων όταν αποφάσισαν να διακόψουν προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων για να προστατέψουν το δημόσιο συμφέρον. Στη Βουλγαρία, η απειλή και μόνο της προστασίας των επενδυτών στάθηκε αρκετή για να ανατρέψει το σχέδιο της κυβέρνησης να διεξαγάγει δημοψήφισμα σχετικά με τις υπηρεσίες ύδρευσης στη Σόφια. Όταν ένα αίτημα για ISDS επιδικάζεται στον επενδυτή, καλύπτεται από τους φορολογούμενους με δημόσιο χρήμα, πράγμα που μπορεί να αυξήσει το κόστος των δημόσιων υπηρεσιών και να καθυστερήσει τις τόσο απαραίτητες επενδύσεις. Η μελέτη μας αποκάλυψε ότι οι αποφάσεις για απο-ιδιωτικοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών προκάλεσαν τουλάχιστον 20 περιπτώσεις διεθνούς διαιτησίας (δέκα στον τομέα της ύδρευσης, τρεις στην ενέργεια, τρεις στις μεταφορές και τέσσερις στις τηλεπικοινωνίες). Οι δήμοι συνειδητοποιούν ολοένα και περισσότερο ότι το υπάρχον καθεστώς εμπορίου και επενδύσεων -και ιδίως στοιχεία όπως το ISDS- περιορίζουν σημαντικά τα περιθώρια των τοπικών κυβερνήσεων να (ξανα)πάρουν τον έλεγχο των δημόσιων πόρων και υπηρεσιών. Με κάθε νέα περίπτωση επαναφοράς σε δημόσιο έλεγχο, ένας ακόμα λόγος προστίθεται στους 835 που έχουμε ήδη για να αντισταθούμε στις ISDS.

8 Τι έχουμε μάθει: οι ιδιωτικοποιήσεις είναι κακή ιδέα εξαρχής

Ο αυξημένος αριθμός περιπτώσεων επαναφοράς σε δημόσιο έλεγχο αντανάκλα το γεγονός ότι πολλά προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων και Συμπράξεων Δημόσιου-Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) δεν έχουν τα αποτελέσματα που υπόσχονταν. Η επαναφορά σε δημόσιο έλεγχο είναι συνήθως η συλλογική αντίδραση της τοπικής αυτοδιοίκησης και των

πολιτών στις ανεπάρκειες της ιδιωτικοποίησης και των ΣΔΙΤ. Στο Κεφάλαιο 7, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για το Χρέος και την Ανάπτυξη (Eurodad) προειδοποιεί για τις ψεύτικες οικονομικές επαγγελίες των ΣΔΙΤ. Οι συμβάσεις αυτές παρουσιάζονται στις τοπικές και τις εθνικές αρχές, όπως οι κυβερνήσεις του παγκόσμιου νότου, σαν εύκολος τρόπος να χρηματοδοτηθούν οι δημόσιες υποδομές χωρίς να χρειάζεται δανεισμός ή επιβάρυνση των κρατικών ταμείων για τις αναγκαίες επενδύσεις κεφαλαίων. Οι συγγραφείς δείχνουν ότι οι ΣΔΙΤ είναι στην πραγματικότητα μια κρυφή μορφή χρέους και ότι μακροπρόθεσμα αποδεικνύονται πιο δαπανηρές για το δημόσιο. Οι ΣΔΙΤ είναι σχεδιασμένες ώστε να δημιουργούν την ψευδαίσθηση της φτηνής λύσης και να αποκρύπτουν τα τελικά πραγματικά κόστη και μειονεκτήματα, κάνοντας έτσι πιο εύκολο το να πειστούν οι αρμόδιοι να ξεκινήσουν μεγάλης κλίμακας προγράμματα τα οποία δεν ανταποκρίνονται υποχρεωτικά στις ανάγκες του πληθυσμού. Αντίστροφα, το πρόγραμμα των δημόσιων κλινικών στο Δελχί που περιγράψαμε παραπάνω δείχνει ότι είναι εφικτό να διασφαλιστεί η πρόσβαση για όλους στη θεμελιώδη υγειονομική περίθαλψη. Ένα άλλο βασικό μάθημα από τη διεθνή εμπειρία είναι ότι οι ιδιωτικές συμβάσεις είναι συχνά σχεδόν αδύνατο να τροποποιηθούν ή να λυθούν. Όταν η σύμβαση έχει πια υπογραφεί, οι ιδιώτες πάροχοι είναι σε θέση να κλειδώσουν τους όρους της σύμβασης και κάθε μεταγενέστερη αλλαγή έχει τεράστιο κόστος για το δημόσιο. Εάν τυχόν οι τοπικές ή οι εθνικές αρχές θέλουν να διακόψουν μια σύμβαση ή ακόμα και να μην ανανεώσουν κάποια που έχει λήξει, έχουν συχνά να δώσουν έναν δαπανηρό και δύσκολο αγώνα.

9 Η επαναφορά σε δημόσιο έλεγχο δημιουργεί ευκαιρίες για ένα νέο, διαφοροποιημένο, δημοκρατικό και δημόσιο ιδιοκτησιακό καθεστώς

Οι δημόσιες υπηρεσίες δεν είναι τέλειες απλώς επειδή είναι δημόσιες. Οι δημόσιες υπηρεσίες πρέπει κι αυτές να βελτιώνονται διαρκώς και να ανανεώνουν τη δέσμευσή τους απέναντι στην κοινωνία. Εάν διευρύνουμε τον ορισμό μας για το «δημόσιο» καλύπτουμε ένα ευρύτερο φάσμα πρωτοβουλιών απο-ιδιωτικοποίησης. Πολλές περιπτώσεις επαναφοράς σε δημόσιο έλεγχο και δημιουργίας νέων δημόσιων εταιρειών δίνουν την ευκαιρία να ανανεωθεί η δέσμευση προς το κοινό και να δημιουργηθεί το περιθώριο ώστε πολλοί φορείς να μπορούν να συνδιαχειρίζονται την παροχή δημόσιων υπηρεσιών. Αυτό υπερβαίνει την κλασική ιδιοκτησία από το δημόσιο και συμπεριλαμβάνει πολλά νέα μοντέλα: δημοτικές εταιρείες ενέργειας που συνεργάζονται για την κοινοτική ενέργεια (όπως στο Αμβούργο και το Μπρίστολ), διαδημοτικοί οργανισμοί και δίκτυα (π.χ. οι υπηρεσίες ύδρευσης στη Γαλλία και την Ισπανία), τοπικές εταιρείες δημόσιων υπηρεσιών που ανήκουν εν μέρει στους εργαζόμενους (π.χ. η εταιρεία ύδρευσης στο Μπουνός Άιρες) και συνεταιρισμοί χρηστών (το αιολικό πάρκο Middelgrunden στην Κοπεγχάγη), συνεταιρισμοί πολιτών με πλήρη άδεια παροχής υπηρεσιών (νησί Καουάι και Μινεσότα στις ΗΠΑ), συνεταιρισμοί με την τοπική αυτοδιοίκηση (Γλασκόβη, Σκοτία) και ούτω καθεξής. Όλα αυτά είναι υποδείγματα για το πώς θα μπορούσε να είναι η επόμενη γενιά δημόσιας ιδιοκτησίας. Η ισχυρή τάση προς την επαναφορά στον δημόσιο έλεγχο στην Καταλονία βασίζεται επίσης σε ένα κίνημα όπου πλατφόρμες πολιτών δεν θέλουν απλώς να πετύχουν την επιστροφή στη δημόσια διαχείριση ως αυτοσκοπό,

αλλά τη βλέπουν σαν πρώτο βήμα προς τη δημοκρατική διαχείριση των δημόσιων υπηρεσιών με βάση τη διαρκή συμμετοχή των πολιτών. Ο δήμος της Τεράσα ανέκτησε τον έλεγχο των υπηρεσιών ύδρευσης το 2016 και η πλατφόρμα των πολιτών εξακολουθεί να συμμετέχει στο σχεδιασμό της νέας δημόσιας υπηρεσίας ύδρευσης. Η πλατφόρμα των πολιτών και κάποιοι δημοτικοί σύμβουλοι συγκάλεσαν το Κοινοβούλιο Πολιτών της Τεράσα, το οποίο ενέκρινε δύο προτάσεις προς υποβολή στο Δημοτικό Συμβούλιο με τις οποίες διασφαλίζεται ότι η ανάκτηση της δημόσιας ύδρευσης στην Τεράσα είναι επίσης ένα βήμα προς τη διαχείριση του νερού ως κοινού αγαθού. Η επιτυχία της επαναδημοτικοποίησης στην Τεράσα και η εφαρμογή ενός νέου μοντέλου διαχείρισης με πραγματική συμμετοχή των πολιτών θα παίξει σημαντικό ρόλο ως αιχμή του δόρατος για πολλές ακόμα πόλεις της Καταλονίας και της Ισπανίας.

10 Οι δήμοι και οι ομάδες πολιτών με δράση στην επαναφορά σε δημόσιο έλεγχο συνεργάζονται και δημιουργούν δίκτυα

Η επαναφορά σε δημόσιο έλεγχο δείχνει επίσης ότι οι δήμοι και οι τοπικές ομάδες δεν είναι οι μόνοι που θέλουν τη δημιουργία αποτελεσματικών, προοδευτικών, δημοκρατικών δημόσιων υπηρεσιών. Οι επιτυχημένες εμπειρίες επαναφοράς σε δημόσιο έλεγχο εμπνέουν και ενδυναμώνουν κι άλλους φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης να ακολουθήσουν το ίδιο παράδειγμα. Βλέπουμε δήμους και ομάδες να ενώνουν τις δυνάμεις τους σε κάθε τομέα, σε κάθε χώρα, σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο: προσπαθώντας να εξισορροπήσουν την επιρροή και τα προσκόμματα που θέτουν οι μεγάλες εταιρείες και οι εθνικές κυβερνήσεις. Οι διαφορετικές μορφές συνεργασίας μεταξύ

(Επανα)δημοτικοποίηση:

επαναφορά και δημιουργία τοπικών δημόσιων υπηρεσιών

Επαναφορά

692

αντιστροφή ιδιωτικοποίησης

αντιστροφή ιδιωτικοποίησης

αντιστροφή ιδιωτικοποίησης

Δημιουργία Δημοτικών Υπηρεσιών

143

CREATING

Δήμοι ή περιφέρειες δημιουργούν νέες τοπικές δημόσιες υπηρεσίες

- 122 ενέργεια
- 2 απορρίμματα
- 1 εκπαίδευση
- 16 τοπική αυτοδιοίκηση
- 2 κοινωνικές υπηρεσίες
- 0 ύδρευση

διαφορετικών δημόσιων φορέων (Public Public Partnerships) πολλαπλασιάζονται. Το βλέπουμε αυτό στον τρόπο με τον οποίο έχουν ενώσει τις δυνάμεις τους δήμοι και πολίτες στη Γερμανία και αλλού προκειμένου να πιέσουν για ουσιαστική ενεργειακή μετάβαση. Η νέα δημοτική εταιρεία ενέργειας στο Νότιγχαμ πυροδότησε παρόμοιες κινήσεις και σε άλλες πόλεις, οδηγώντας τελικά σε συνεργασία. Τα δίκτυα των δημόσιων εταιρειών ύδρευσης στη Γαλλία και την Καταλονία ενώνουν τις δυνάμεις τους σε πόρους και γνώσεις και συνεργάζονται για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της επαναφοράς στον δημόσιο έλεγχο. Πάνω από 200 δήμοι στη Νορβηγία εφαρμόζουν τοπικές τριμερείς συνεργασίες με τα σωματεία των εργαζομένων για να κάνουν τις δημόσιες υπηρεσίες αποτελεσματικές και δημοκρατικές. Πάνω από 2.300 δήμοι σε όλη την Ευρώπη έχουν ενωθεί για να αντιταχθούν στη συμφωνία TTIP για το ελεύθερο εμπόριο μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ, καθώς και σε παρόμοιες

συμφωνίες που βασίζονται σε πολιτικές απελευθέρωσης και ιδιωτικοποιήσεων. Ο προοδευτικός συνασπισμός Barcelona en Comú και πολλοί άλλοι συναφείς συνασπισμοί στην Ισπανία έχουν εκφράσει ένα παγκόσμιο «δημοτιστικό» όραμα, στο πλαίσιο του οποίου εφαρμόζουν μορφές άμεσης συμμετοχικής δημοκρατίας και εργάζονται με πραγματισμό για να πετύχουν λύσεις σε παγκόσμια προβλήματα. Η αναζωπύρωση της τάσης για επαναφορά σε δημόσιο έλεγχο προσφέρει μια σημαντική ευκαιρία στους πολίτες και τους εργαζόμενους να ανακτήσουν τον δημοκρατικό έλεγχο που έχει διαβρωθεί από την ιδιωτικοποίηση τις τελευταίες δεκαετίες. Υπάρχουν όλο και περισσότερα στοιχεία ότι οι άνθρωποι μπορούν να ξαναπάρουν στα χέρια τους τις δημόσιες υπηρεσίες και να εισαγάγουν μια νέα γενιά δημόσιας ιδιοκτησίας. Ευτυχώς η δυναμική αυξάνεται, καθώς διαφορετικά κινήματα και υποκείμενα ενώνουν τις δυνάμεις τους για να επιφέρουν μια θετική αλλαγή στις κοινότητές μας.

¹ Χρησιμοποιούμε τον όρο επαναδημοτικοποίηση για να αναφερθούμε στην επαναφορά ιδιωτικών ή ιδιωτικοποιημένων υπηρεσιών σε δημόσιο έλεγχο και τη διαχείρισή τους σε τοπικό επίπεδο. Γνωρίζουμε ότι ο όρος δεν είναι πάντα εντελώς κατάλληλος, καθώς σε ορισμένες περιπτώσεις οι ανακτημένες υπηρεσίες βρίσκονταν πάντα στα χέρια ιδιωτών ή πρωτίτερα δεν υπήρχαν. Στις περιπτώσεις αυτές, ο όρος «δημοτικοποίηση» θα ήταν καταλληλότερος. Η εκδοχή (επανα)δημοτικοποίηση καλύπτει και τις δύο περιπτώσεις. Υπάρχουν επίσης περιπτώσεις δημόσιων υπηρεσιών που απο-ιδιωτικοποιήθηκαν σε εθνικό επίπεδο. Διαχωρίζουμε αυτές τις «επανεθνικοποιήσεις», αφενός για να εστιάσουμε στις τοπικές δράσεις, αλλά και επειδή κάποιες μορφές επανεθνικοποίησης (όταν αφορούν τη συγκεντροποίηση της εξουσίας ή την προσωρινή διάσωση ιδιωτικών εταιρειών που καταρρέουν) δεν εμπίπτουν στο πεδίο της έρευνάς μας. Τέλος, υπάρχουν πολυάριθμα παραδείγματα πολιτών και χρηστών που παίρνουν την πρωτοβουλία να αποσπάσουν βασικές υπηρεσίες από εμπορικές εταιρείες για να τις θέσουν σε λειτουργία για την κοινότητά τους σε μη κερδοσκοπική βάση. Για μας, οι περιπτώσεις αυτές ανήκουν επίσης στην επαναφορά σε δημόσιο έλεγχο, στο βαθμό που είναι στραμμένες στις αξίες των δημόσιων υπηρεσιών και σε μη εμπορικούς στόχους. Συνεπώς, η απο-ιδιωτικοποίηση χρησιμεύει σαν όρος που καλύπτει την (επανα)δημοτικοποίηση, την επανεθνικοποίηση και την ανάκτηση δημόσιων υπηρεσιών με πρωτοβουλία των πολιτών, που όλες τους είναι προσανατολισμένες στην καταπολέμηση των δεινών της ιδιωτικοποίησης.

Το Transnational Institute (TNI) έχει ως στόχο την έρευνα και τεκμηρίωση σε διεθνές επίπεδο προκειμένου να συμβάλει στη δημιουργία ενός δίκαιου, δημοκρατικού και βιώσιμου κόσμου. Για περισσότερα από 40 χρόνια το TNI έχει λειτουργήσει ως ένας πολύτιμος κόμβος συντονισμού ανάμεσα σε κοινωνικά κινήματα, πανεπιστημιακούς ερευνητές και διαμορφωτές επεξεργασμένων πολιτικών.

Transnational Institute (TNI): Satoko Kashimoto
satoko@tni.org

Το Ινστιτούτο Νίκος Πουλαντζάς (ΙΝΠ) ιδρύθηκε το 1997 αποσκοπώντας στην καλλιέργεια των αξιών της Αριστεράς και στη συστηματική ανάπτυξη του προβληματισμού σχετικά με επίκαιρα κοινωνικά, οικολογικά, πολιτικά και πολιτιστικά θέματα. Στους στόχους του περιλαμβάνονται η συμβολή στη διαμόρφωση της στρατηγικής της Αριστεράς, η επιμόρφωση των στελεχών της, η επεξεργασία εφαρμοσμένων πολιτικών και η σχετική έρευνα και τεκμηρίωση.

Η απόδοση στα ελληνικά, η εκτύπωση και η διανομή έγιναν με την υποστήριξη του Ινστιτούτου Νίκος Πουλαντζάς.

Υπεύθυνη έκδοσης: Δώρα Κοτσακά
Μετάφραση: Μιχάλης Λαλιώτης
info@poulantzas.gr